

IDRĪS (إِدْرِيسُ)

Enes KARIĆ

UDK 28-23

SAŽETAK: U Kur'anu Božiji poslanik Idrīs, a.s. spomenut je dva puta; u suri *Merjema* (*Maryam*, 19:56-57) i suri *Vjerovjesnici* (*Al-Anbiyā*, 21:85-86). U ovom radu autor nam donosi uvide u kur'anski tekst te klasične komentare Kur'ana u kojima se nalaze objašnjenja o tome ko je bio Idrīs, a.s., tumačenje njegova imena, te vremena i uloge koju ima u poslaničkoj povijesti čovječanstva.

Ključne riječi: Idrīs, a.s., tefsir, *Ismā'il Ḥaqqī Burūsawī*, *Al-Qušayrī*

I.

Idrīs (إِدْرِيسُ), u/po islamu Božiji poslanik, u Kur'anu se spominje dva puta. Sura *Merjema* (*Maryam*, 19:56-57) spominje Idrīsa unutar dva retka/stavka:

وَأَذْكُرُ فِي الْكِتَابِ إِدْرِيسَ ۚ إِنَّهُ كَانَ
صِدِّيقًا نَبِيًّا

*A spomeni u Knjizi Idrisa,
on je doista bio istinit, vjerovjesnik.*

وَرَفَعْنَاهُ مَكَانًا عَلِيًّا

I Mi smo ga na visoko mjesto podigli!

Sam kontekst spomena Idrīsa iznimno je važan na ovom mjestu. Naime, prije ova dva retka (19:56-57) u suri *Merjem* spominje se još nekoliko Božijih poslanika: Zekerijā, Jahjā, 'Isā sin Merjeme, Ibrāhīm, Ishāk, Jākūb, Mūsā, Hārūn, Ismā'il, Nūh... Na sve ove spomenute i znamenite vjerske prvake čovječanstva (uključujući tu i Božijeg poslanika Idrīsa) odnosi se jedan veliki zaključni proglas Kur'ana (*Maryam*, 19:58):

أُولَئِكَ الَّذِينَ أَنْعَمَ اللَّهُ عَلَيْهِمْ مِنَ
النَّبِيِّينَ مِن ذُرِّيَةِ آدَمَ وَمِمَّنْ حَمَلْنَا مَعَ
نُوحٍ وَمِن ذُرِّيَةِ إِبْرَاهِيمَ وَإِسْرَائِيلَ
وَمِمَّنْ هَدَيْنَا وَاجْتَبَيْنَا إِذَا تَتَلَوْنَا
عَلَيْهِمْ آيَاتِ الرَّحْمَنِ حَرَوْنَا سُجَّدًا
وَرُكُوعًا ۝

*To su oni kojima je Bog podario blagodati:
vjerovjesnici iz potomstva Ademova
i od onih koje smo sa Nuhom nosili,
i potomstva Ibrāhimova, i Israilova,
i onih koje smo Mi uputili i Mi odabrali,
kad bi im se ajeti Svemilosnog učili,
ničice su padali, i plakali.*

Kako se vidi iz cijele sūre *Merjema*, spominjanje i navođenje Božijih poslanika ovdje se ne donosi *hronološkim* redom kojim su oni slijedili. Iako je Idrīs a.s. po islamskom vjerovanju bio, hronološki praćeno, drugi Božiji poslanik (prvi iza/do Ādema), u suri *Merjema* spominje se nakon Ibrāhīma, Mūsāa, Ismā'ila...

Drugi i posljednji spomen Idrīsa, a.s., u Kur'anu nalazi se u suri *Vjerovjesnici* (*Al-Anbiyā*, 21:85-86), tu je spomenut sa Božijim poslanicima Ismā'ilom i Zulkiflom (Dū l-Kifl) na ovaj način:

وَإِسْمَاعِيلَ وَإِدْرِيسَ وَذَا الْكِفْلِ كُلٌّ مِّنَ
الصَّابِرِينَ
وَأَدْخَلْنَاهُمْ فِي رَحْمَتِنَا ۗ إِنَّهُمْ مِّنَ الصَّالِحِينَ

*[Mi/tj. Bog/ smo se odazvali] i Ismā'ilu,
i Idrisu, i Zulfiklu,
svi su oni strpljivi bili,
Mi smo njih u Našu Milost uveli,
oni su doista dobri bili.*

Ni u suri *Vjerovjesnici* (*Al-Anbiyā*), Božijeg poslanika Idrīsa ne navodi se u hronološkom nizu dolaska Božijih

poslanika i vjerovjesnika. Pa ipak, kako ćemo vidjeti iz cjelina koje slijede, općenito se smatra da je Idrīs, a. s., bio drugi Božiji poslanik, da se njega identificira sa biblijskim Henokom (Aḥnūḥ ili Uḥnūḥ – اخنوخ), itd. Ovo poistovjećenje Idrīsa sa Henokom nalazimo u mnogim starim komentarima Kur'ana, ali i u novijim prijevodima Kur'ana. Npr. Mohammad Marmaduke Pickthall (224), nakon navođenja prijevoda (19:56) – “And make a mention in the Scripture of Idrīs. Lo! he was a saint, a Prophet...” – daje podnožnu napomenu o tome da se Idrīsa “poistovjećuje sa Henokom” (*Identified with Enoch*).

II.

Ismā'il Ḥaqqī Burūsawī u svome komentaru *Duh tumačenja* ili *Rūḥu l-bayān*, donosi opsežna objašnjenja o tome ko je bio Idrīs, a.s. Ovdje ćemo donijeti najvažnija mjesta iz Burūsawijevih tumačenja imena, te vremena i uloge koju ima Idrīs u poslaničkoj povijesti čovječanstva.

Zadržavajući se na suri *Merjema* ili *Maryam* (19:56-57), na mjestu: “A spomeni u Knjizi Idrīsa” (*wa-dkur fi l-kitābi idrīsa* – وَأَذْكُرُ فِي الْكِتَابِ إِدْرِيسَ), Ismā'il Ḥaqqī Burūsawī (5:341) kaže da je “Idrīs bio djed oca Nūhova, jer Nūḥ [Božiji poslanik] je sin Lameka,

Lamek je sin Metušalaha, Metušalah je sin Henoka, a Henok je Idrīs, vjerovjesnik, mir neka je s njim...”

أَدْرِيسُ ... هُوَ جَدُّ أَبِي نُوحٍ فَإِنَّ نُوحًا
بُنُّ لَمَكِ بْنِ مَتَوْشَلَحَ بْنِ أَخْنُوخَ وَ هُوَ
أَدْرِيسُ النَّبِيُّ عَلَيْهِ السَّلَامُ

Iz ovog retka koji donosi Ismā'il Haqqī Burūsawī (*Rūhu l-bayān*, svezak 5., str. 341), posve se jasno vidi da ovaj komentator slijedi genealogiju Nūhovu sa stranica Biblije, to jest uzima je iz Starog Zavjeta (usp. *Po-stanak*, 5:21-28).

Ismā'il Haqqī Burūsawī (5:341), pozivajući se na komentatora Al-Kāšifija, tvrdi da je Idrīs “bio prvi” (*buwa awwalu man* – هُوَ أَوَّلُ مَنْ) koji je:

- uspostavio vagu, mjerenje na litar i na kantar (*waḍa'a l-mizāna wa l-mikyāla* – وَضَعَ الْمِيزَانَ وَالْمِكْيَالَ),
- latio se oružja i poveo džihād (*ḡihād*) na Božijem putu (*ittahada s-silāha wa ḡahada* – اِتَّخَذَ السَّلَاحَ وَ جَاهَدَ),
- zarobljavao je i u roblje odvodio potomstvo Qābilovo (Kajinovo) – (*sabā wa-staraqqa banī qābila* – سَبَى وَ اسْتَرْقَى بَنِي قَابِيلَ),
- pisao perom (*ḥaṭṭa bi l-qalami* – حَطَّ بِالْقَلَمِ),
- proučavao/dao temelje matematiki i zvjezdokoznanstvu (*naẓara fī 'ilmi l-ḥisābi wa n-nuḡūmi* – نَظَرَ فِي عِلْمِ الْحِسَابِ وَ النُّجُومِ),
- krojio odjeću (*ḥāta l-tiyāba* – حَاطَ الثِّيَابَ), odnosno šio odjeću, jer je čovječanstvo (do) tada oblačilo/nosilo kožu (*wa kānū yalbasūna l-ḡulūda* – وَ كَانُوا يَلْبَسُونَ الْجُلُودَ),
- obukao odjeću od pamuka (*labisa tarwa l-quṭni* – لَبَسَ ثَوْبَ الْقُطْنِ).

Na istoj stranici Ismā'il Haqqī Burūsawī tvrdi da je Idrīsovo ime izvedeno od riječi *ad-dars* (الدَّرْسُ) što znači “učenje”, “naučavanje”, “podučavanje”, jer, naime, Idrīs je mnogo učio, prenosi se da mu je Veličanstveni Bog objavio trideset šahīfa/listina kao Božiju objavu...

... وَ اشْتَقَّاهُ مِنَ الدَّرْسِ ... لِكثْرَةِ
دِرَاسَتِهِ إِذْ رَوَى أَنَّهُ تَعَالَى أَنْزَلَ عَلَيْهِ
ثَلَاثِينَ صَحِيفَةً ...

III.

Ismā'il Haqqī Burūsawī uskoro prelazi na druga dva karakteriziranja Idrīsa u Kur'ānu, naime da je “doista bio istinit i da je bio vjerovjesnik” (*innahū kāna ṣiddīqan nabīyyan* – إِنَّهُ كَانَ صِدِّيقًا نَبِيًّا). Riječ *ṣiddīqan* Burūsawī (5:341) tumači tako da ističe Idrīsovu “stalnu privrženost istini/iskrenosti u svim prilikama”.

Mulāziman li ṣ-ṣidqi fi ḡami'i aḥwālīhi...

مُلَازِمًا لِلصِّدْقِ فِي جَمِيعِ أَحْوَالِهِ ...

Tumačeći riječ *nabīyyan* (نَبِيًّا), to jest da je Idrīs, a.s., bio vjerovjesnik, Burūsawī na istoj stranici (5:341-342) donosi jedno dogmatsko mišljenje svoje škole tumačenja Kur'āna koje glasi:

أَدْنَى مَنَازِلِ الْمُرْسَلِينَ أَعْلَى مَرَاتِبِ
التَّبَيُّنِ وَ أَدْنَى مَرَاتِبِ التَّبَيُّنِ أَعْلَى
مَرْتَبِ الصِّدِّيقِينَ
وَ أَدْنَى مَرَاتِبِ الصِّدِّيقِينَ أَعْلَى مَرَاتِبِ
الْمُؤْمِنِينَ ...

“Najniža postaja Božijih poslanika (*al-mursalūn*) je najviša postaja vjerovjesnika (*an-nabīyyūn*); najniža postaja vjerovjesnika jeste najviša postaja istinoljubivih (*aṣ-ṣiddīqūn*); najniža postaja istinoljubivih jeste najviša postaja vjernika (*al-mu'minūn*).”

Prema ovome, bogougodna i ču-doredna hijerarhija čovječanstva niže se ovim redom:

- Božiji poslanici (*al-mursalūn* – الْمُرْسَلُونَ),
- vjerovjesnici (*an-nabīyyūn* – النَّبِيُّونَ),
- istinoljubivi (*aṣ-ṣiddīqūn* – الصِّدِّيقُونَ), i
- vjernici (*al-mu'minūn* – الْمُؤْمِنُونَ).

Al-Quṣayrī (2:244) objašnjava da je Idrīs, a.s., bio toliko čestita osoba da njegova istinitost ili iskrenost nije bila ničim pomućena (*lā yaṣūbu ṣidqahū maḍq* – لَا يَشُوبُ صِدْقَهُ مَذْقٌ).

IV.

Sljedeći odjeljak koji o Božijem poslaniku Idrīsu, a.s., nalazimo u Burūsawījevom komentaru Kur'āna

tiče se kur'ānskih riječi *wa rafa'nāhu makānan 'aliyyan* (وَرَفَعْنَاهُ مَكَانًا عَلِيًّا) – *IMI smo ga na visoko mjesto podigli!*

Šta ove riječi Kur'āna znače?

Komentator Burūsawī tumači ove riječi spajajući fizičke i metafizičke strane svijeta. Burūsawī ističe da je Idrīs imao svoju ulogu na Ovom svijetu, ali je “podignut na visoko mjesto” da bi imao ulogu i na Onom svijetu. Prema Burūsawīju, ali i mnogim drugim komentatorima Kur'āna, Idrīs, a.s., boravi na “četvrtom nebu”. Tamo je Božiji poslanik Muhammed, a.s., za vrijeme Mi'radžske (*al-Mi'raġ* – الْمِعْرَاجُ) noći, vidio Idrīsa. Evo Burūsawījevog (5:342) tumačenja:

وَ رَفَعْنَاهُ مَكَانًا عَلِيًّا ... وَ هُوَ السَّمَاءُ
الرَّابِعَةُ فَإِنَّ النَّبِيَّ عَلَيْهِ السَّلَامُ رَأَى آدَمَ
لَيْلَةَ الْمِعْرَاجِ
فِي السَّمَاءِ الدُّنْيَا وَ يَحْيَى وَ عِيسَى فِي
الْمَآئِيَةِ وَ يُوسُفَ فِي الثَّالِثَةِ وَ إِدْرِيسَ فِي
الرَّابِعَةِ
وَ هَارُونَ فِي الْخَامِسَةِ وَ مُوسَى فِي
السَّادِسَةِ وَ إِبْرَاهِيمَ فِي السَّابِعَةِ ...

“...Ādema je [Muhammed, a.s., za vrijeme Mi'raġa] vidio na zemaljskom nebu, Yaḥyāa i 'Īsāa vidio je na drugom nebu, Yūsufa na trećem, Idrīsa na četvrtom nebu, Hārūna na petom, Mūsāa na šestom, a Ibrāhīma na sedmom nebu...”

Naredno pitanje kojim se bavi Ismā'il Haqqī Burūsawī jeste sljedeće: Ako je Idrīs, a.s., podignut na nebo, da li je on živ? Burūsawī odmah veli da se “oni koji tvrde da je Idrīs na nebu razilaze u mišljenju da li je on tamo živ ili mrtav? Većina ih smatra da je on tamo živ, a to je ispravno mišljenje”, veli Burūsawī (5:342).

وَ اخْتَلَفَ الْقَائِلُونَ بِأَنَّهُ فِي السَّمَاءِ أَهْوَى
حَيٌّ فِيهَا أَمْ مَيِّتٌ فَالْجُمْهُورُ عَلَى أَنَّهُ حَيٌّ وَ
هُوَ الصَّحِيحُ ...

Burūsawī na istom mjestu pobuđuje još jedno zanimljivo pitanje: Ima li još nekih ljudi koji su živi? Njegov odgovor je potvrđan, on se poziva na mnogobrojna predanja (“tvrde”, “kažu”, “vele”) da su “četverica Božijih vjerovjesnika živi, dvojica su na Zemlji,

to su Al-Ḥidr i Il'yās, a dvojica na nebu, to su Idrīs i 'Īsā, tako stoji [u djelu] *Baḥru l-'ulūm...* [Djelo *Baḥru l-'ulūm* je od As-Samarqandija].

وَقَالُوا أَرْبَعَةٌ مِنَ الْأَنْبِيَاءِ فِي الْآخِيَاءِ
اِثْنَانِ فِي الْأَرْضِ وَهُمَا الْخَضِرُ وَالْيَاسُ وَ
اِثْنَانِ فِي السَّمَاءِ اِدْرِيسُ وَعِيسَى
كَمَا فِي بَحْرِ الْعُلُومِ ...

Burūsawī se posvećuje opisu samog “visokog mjesta” gdje je “Bog podigao Idrīsa”, veli da to znači da se radi o “sferi Sunca” (*falaku š-šams* – فَلَكُ الشَّمْسِ).

Tumačeći mjesto iz sūre *Al-Anbiyā* (21:85-86), gdje je Idrīs, a.s., spomenut sa Božijim poslanicima Ismā'ilom i Zulkiflom, Burūsawī (5:514-515) kratko dodaje da se radi o *Uhnūhu* (أَخْنُوخُ), to jest Henoku, kako se ova vjerovjesnička ličnost oslovljava u Bibliji. Napominjemo da se ovo ime ponekada, u nekim islamskim izvorima, piše i kao *Ahnūhu* (أَخْنُوخُ).

Burūsawī iznova podsjeća da ime Idrīs slijedi iz činjenice da je “on mnogo učio” (*li katrati dirāsatihi* – لِيَكْتَرَةَ دِرَاسَتِهِ), potom ovaj komentator dodaje da je tumačenje o svemu

tome već prethodilo (*wa qad sabaqa tahqīqihū* – وَ قَدْ سَبَقَ تَحْقِيقُهُ).

Al-Qušayrī (2:244) se osvrće na “uzvišeno mjesto” spomenuto u Kur'ānu (19:57) na koje je uzdignut Idrīs, navodi da je to “veliki stupanj u odgoju, u tome mu niko nije bio ravan”.

Darağatun 'aẓimatun fi t-tarbiyyati lam yusāwihī fihā aḥad...

وَرَفَعَتْهُ مَكَانًا عَلِيًّا : دَرَجَةً عَظِيمَةً فِي
الرَّبِّيَّةِ لَمْ يُسَاوِهِ فِيهَا أَحَدٌ .

V.

Božijeg poslanika Idrīsa, a.s., obično se poistovjećuje sa Hermesom ili Hermesom Trismegistusom iz grčko-helenističke tradicije i mudronosne literature. Iako je to izvan vidokruga ovog našeg djela, napomenimo da u je, velikom broju muslimanskih komentara ezoterijske i baṭinijske tradicije, Idrīs, a.s., nazvan *Abū l-ḥukamā* (أَبُو الْحُكَمَاءِ) ili “Praotac filozofa”, “Rođočećnik mudrih ljudi”.

U tim djelima ovim se poistovjećivanjem (Idrīsa, a.s., sa Hermesom) stavlja do znanja da mudroslovlje, tj. filozofija ili *al-ḥikmah* (الْحِكْمَةُ), u

islamskoj tradiciji uživa velike počasti. Mnoga djela često navode izreku: *Tanba'u l-ḥikmatu min miškāti n-nubuwwati* (تَنْبَعُ الْحِكْمَةُ مِنْ مِشْكَاتِ النَّبِيِّ), što znači: Mudroslovlje, mudrost (*al-ḥikmah*) izvire iz niše poslanstva. Božiji poslanik Idrīs, a.s., je, prema ovim djelima, ljude svoga vremena podučavao upravo takvoj mudrosti koja podsjeća na postojanje Boga i na Vječni život.

Kako smo vidjeli iz prethodnih napomena o Idrīsu, a.s., on je u komentarima Kur'āna opisan, to jest njegova je poslanička pojava predstavljena, na način “integralne/integrirajuće mudrosti” (*al-ḥikmatu l-ḡāmi'atu* – الْحِكْمَةُ الْغَامِيَّةُ). Ukratko, ta je vrsta mudrosti od Al-Qāšānija (39) protumačena ovako:

الْحِكْمَةُ الْغَامِيَّةُ مَعْرِفَةُ الْحَقِّ وَالْعَمَلُ
بِهِ وَ مَعْرِفَةُ الْبَاطِلِ وَالْاجْتِنَابُ عَنْهُ ...

“Integrirajuća mudrost jeste spoznaja Istine i postupanja po njoj, kao i spoznaja neistine i udaljevanja od nje...”

Ima i onih komentara Kur'āna koji poistovjećuju Idrīsa, a.s., sa Božijim poslanikom Iljāsom (Il'yās – الْيَاسُ), a.s.

Literatura

Biblija, Stari i Novi Zavjet (preveli: Antun Sović, Silvije Grubišić, Filibert Gass, Ljudevit Rupčić), izdanje “Kršćanska sadašnjost”, Zagreb, 1974.
Burūsawī, Ismā'il Ḥaqqī Burūsawī, *Rūḥu l-bayān*, Istanbul, 1421 (H.).
History of Islamic Philosophy, I-II, urednici

Seyyed Hossein Nasr i Oliver Leaman, izd. Routledge, London i New York, 1996.
Pickthall, Mohammed Marmaduke (prevodilac), *The Meaning of the Glorious Koran*, A Mentor Book, New York, London, bez godine izdanja.

Qāšānī, 'Abdurrazzāq Al-Qāšānī, *Iṣṭi-lāḥāt al-ṣūfiyyah* (اصطلاحات الصوفية), izd. The Octagon Press LTD, London, 1991.
Qušayri, Abū l-Qāsim 'Abdu l-Karīm, *Laṭā'ifu l-išārāt*, Dāru l-kutubi l-'ilmīyah, Bejrut, 2007.

الموجز

النبي إدریس عليه السلام
أنس كاریتش

جاء ذكر نبي الله إدریس عليه السلام في القرآن الكريم مرتين؛ في الآيتين ٦٥-٧٥ من سورة مريم، وفي الآيتين ٥٨-٦٨ من سورة الأنبياء. وفي هذا البحث يطلعنا الكاتب على النص القرآني والتفسير الكلاسيكية التي تتحدث عن نبي الله إدریس عليه السلام، ومعنى اسمه، والزمان الذي عاش فيه، والدور الذي أداه في تاريخ الرسالة إلى البشرية. الكلمات الرئيسية: إدریس عليه السلام، التفسير، إسماعيل حقي البروسوي، القشيري.

Summary

IDRĪS (إدريس)

Enes Karić

The text of the Qur'an mentions the messenger Idrīs, s.w.s., twice: in the surah *Maryam* (*Maryam*, 19:56-57) and in the surah *The Prophets* (*Al-Anbiyā*, 21:85-86). In this article the author presents the Qur'anic text and the classical commentaries of the Qur'an that have reference to who was Idrīs, s.w.s., meaning of his name as well as the time of his mission and the role he had in the prophethood's history of the mankind.

Key words: Idrīs, s.w.s., tafsir, Ismā'il Ḥaqqī Burūsawī, Al-Qušayrī